Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 20 декабрь, 1973 шу. • № 151 (1512). • Мах 2 кеп.

КОСМОС ДIАХО КАРАЕРЗАЕШ Я НИКЪ БЕШ Я «СОЮЗ-13»

ТАСС-а ХОАМ

Лаьттенна гонахьарча космически ара теххамаш дара программага хьежима 1973 шера 18 декабре московски ханах 14 сахьати 35 минути яьлча Советски Союзе сигалдахийтад «Союз-13» яха космически кема.

Космически кема лехкаш я майор Климук Петр Ильичи бортинженер Лебедев Валентини Витальевичи юкъа вола экипажан.

Орбита тIаьхьа беча наькъа программа тIа оттадаьд: кема тIа оттаьлча «Орион-2» яхача телескопий система новкъостача ультрафиолетови диапазоне седкий астрофизически зем боахинга;

хаьнна боахама декхараш ихсачашдара даннеш гулъар дуьхьа Лаьттан тIехьен нъаьст-къаьсттача участкаш спектрозональни сурташ доахкира;

«Союз» яхача космически кемаш тIарча системашта дIахо новкъпленсни проверниашн техникамаш делга;

нулгалцаш автоматически лехнара процессаш а тIаьхьа иштта наькъа бе-беча режимашка автономни навигаце методаш а дIахо шаьрьелгга.

Тешшаме чIоагIа радион-телевизионнни буьзам лоаттабу «Союз-13» яхача кема экипажана.

Космонавташка новкъосташка Климуначи Лебедевги дика хьал да, кема тIарча системаша болх боаррамагIа бу. Оттаьл наькъа программа ихсачашъе болабеннаб космонавташ Климуки Лебедеви.

Майор Климук Петр Ильич

1942 шера Брестски областа Брестски районерча Комаровка яхача юрта вахь Петр Ильич Климук.

1964 шера Черниговски дахкера тIема авиационни училище йистс, яьккхачул тIехьагIа ТIема-Федарча Низашна гIуларх деш хиннав.

ГIулахк деш ше волча хана П. И. Климука хьаьхекхад тIехдика летчик ше хIдар, массех тайпара самолеташ Iомаьлй цо.

1965 шера Советски Союза Коммунистически парте мугIарашка дIаиййад из.

Космонавтий отряде 1965 шера дIачуййаде П. И. Климук. Космически наькъа дхара еча кийчоь йисса курс чакхъьаьккхай лехкаш болча аппараташ тIа. 1973 шера денз Ю. А. Гагарина цIеларIча ТIема-Федарча Академе де, шаш ва П. И. Климук.

Космонавта сесаг Лилия Владимировна И. М. Сеченова цIеларIча I-ча Московски медицински институте деша ягIа. Пхи шу дIаьша вой ва цар Михаил.

Космонавта да Сийдахь - бокха Даьхен тIом болча хана ваьнав, нана Марфа Павловна Брест- ски областерча Комаровка яхача юрта яхаш я.

Лебедев Валентин Витальевич

1942 шера Москве ваьв Валентин Витальевич Лебедев.

1960 шерагара 1966 шерата кхаччалца С. Орджоникидзе цIеларIча Московски авиационни институте деша хиннав.

Институт йистеньккхачул тIехьарIа конструкторски бюро болх беш хиннав В. В. Лебедев. Цига хьаьхекхад цо дика хьеташш инициатива йолаш инженер ше хIдар. Хьанара болх лаьцад цо кердa космически аппараташ кийчьеча тоххареч, изобретательски гIуларехь лелаьцад, массехь авторски тешал да цуьр.

1971 шера Советски Союза Коммунистически парте мугIарашка дIачуййаде В. В. Лебедев.

В. В. Лебедев космонавтий отряде дIачуййаде 1972 шера, космически наькъашш дара еча кийчьеча йисса курс чакхъьаьккхай. Авиационни спорта тIаьхьа ва Валентин Витальевич, хьалхара спортивни разряд я цун.

Космонавта сесаг Людмила Витальевна конструкторски бюро инженереллера болх беш я, цар вIа Витале цIьа шу даьнад.

Космонавта да Виталий Владимирович 1908 шера веннав. Нана Антонина Федоровна Московски областе ях.

Шоай деша дай ба уж

Вай республике дIахьаьча ша Iеш вай мехкарча дуккхача кхачан предприятешка дIахьоач Аргунски «Пищемаш» заводе эзарх- на пушшин юла машинаш, «В-656» ята резервуарш, тайп-тайпара транспортераш, кхийола продукци. Цул совгIа вай республике бахча наха дика йовзаш я цига хьаьна йола цIагIа доаттаю аьшка пишкан. Заводе ара мел хеза продукци потребителлера «IоагIа доаттаю» яхача лаьцнаш я.

Царна мел эпа тайп-тайпара продукци арахецара йиллагIча пIятIеткха кхоалагIча, хоадамбечу шера планаш тIаьйца социалистически декларацин хьалх хьалха кхоачашдара цIакха ца хиннача тайпара хьинар айдеина кхъьег ухх шера завода болхлоца. Цунга хьежжа дика ва цар дохха кхъьегама толамаш. Товарни продукци арахецара шера план 12-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар. Хьалхенера планагIа лаьцнаIчул совгIа цар ерахийай 170 эзар сома маьхера тайп-тайпара продукци. Хьалха продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар. Иштта продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар. Хьалхенера планагIа лаьцнаIчул совгIа цар ерахийай 170 эзар сома маьхера тайп-тайпара продукци. Хьалха продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар. Иштта продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар.

Товарни продукци арахецарен цунна реализации ярей пятидетка хьалхарча кхаь шера план 10-ча декабре кхоачашъьяь цо. Ер буттт бовлелча 1974 шера календарагIа цо арахецарна 297 эзар сом мах болча товарни продукци, хIокъа маьхала 1974 шарахь 178 эзар сом мах болча продукци.

Предприяте экономика айбира а тIоагIа хьовсам доаттабу завода болхлоца. инженерно-технически болхлоца. Цох а доккха берикат даьнна. Паччахьалкхена пайда бара план 105 процент кхоачашъьяь пар, пазаргIа лаьрхIачул совгIа бан пайда 31 эзар сом да. Арахецара продукцера дIабода мах лохбарах производственна хьолад 18 эзар сом. Къаьстина овсарле лаккхара задани 105 процент кхоачашъьяь завода коллективо, тIаьхьа совгIа ухх хана хиннарчуна пайбина 16,7 процент лаккхенна из.

— Тха производственни хьокхаш маш ехх лоархIамерча шера ишшта тоаддалара керттера бахьан да тIохий коллективна кхъьегам оаха кхетамца эIашtIехьбаккхар, — аьлар завода директора Гайтаров Руслана. Цох лаьна дукха масаиш доаллелир цо. Паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараш ханаа хьалха кхоачашдара шерра социалистически яьккхачул совгIа цар ерахийай 170 эзар сома маьхера тайп-тайпара продукци. Хьалха продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар. Иштта продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар. Хьалхенера планагIа лаьрхIачул совгIа цар ерахийай 170 эзар сома маьхера тайп-тайпара продукци. Хьалха продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар.

Товарни продукци арахецарен цунна реализации ярей пятидетка хьалхарча кхаь шера план 10-ча декабре кхоачашъьяь цо. Ер буттт бовлелча 1974 шера календарагIа цо арахецарна 297 эзар сом мах болча товарни продукци, хIокъа маьхала 1974 шарахь 178 эзар сом мах болча продукци.

Предприяте экономика айбира а тIоагIа хьовсам доаттабу завода болхлоца. инженерно-технически

Цох а доккха берикат даьнна. Паччахьалкхена пайда бара план 105 процент кхоачашъьяь пар, пазаргIа лаьрхIачул совгIа бан пайда 31 эзар сом да. Арахецара продукцера дIабода мах лохбарах производственна хьолад 18 эзар сом. Къаьстина овсарле лаккхара задани 105 процент кхоачашъьяь завода коллективо, тIаьхьа совгIа ухх хана хиннарчуна пайбина 16,7 процент лаккхенна из.

— Тха производственни хьокхаш маш ехх лоархIамерча шера ишшта тоаддалара керттера бахьан да тIохий коллективна кхъьегам оаха кхетамца эIашtIехьбаккхар, — аьлар завода директора Гайтаров Руслана. Цох лаьна дукха масаиш доаллелир цо. Паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараш ханаа хьалха кхоачашдара шерра социалистически яьккхачул совгIа цар ерахийай 170 эзар сома маьхера тайп-тайпара продукци. Хьалха продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар. Иштта продукцина реализации ира шера план а 22-ча декабре дикка тIехкхоачашъьяь цар.

Товарни продукци арахецарен цунна реализации ярей пятидетка хьалхарча кхаь шера план 10-ча декабре кхоачашъьяь цо. Ер буттт бовлелча 1974 шера календарагIа цо арахецарна 297 эзар сом мах болча товарни продукци, хIокъа маьхала 1974 шарахь 178 эзар сом мах болча продукци.

Предприяте экономика айбира а тIоагIа хьовсам доаттабу завода болхлоца. инженерно-технически

БАРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ЯЛХЛАГIА СЕССИ

КХОЛЛАМИЙ НАЬКЪА ТIА

18 декабре Поккхача Кремлевски дворена тIа урагIъаххийтар Российски Федерацие Байракх. Уххаза республика Лаккхехьарча Совета аргIанарча сессе гулбелар депутаташ. Уьк деношка КПСС Централни Комитета Пленум хилар ЦК Генерални секретара Л. И. Брежнева бокхха пуловцаш бола кьамал а деш. Пленуме а цул тIехьагIа СССР Лаккхехьарча Совета сесс а кIоарта, массе заргIорахьара йийцар ленински партие, дерригача советски халкъо ййслагIча питлектке, цун кхоалагIча, хоадамбена шера чакхдахьача яхолламеча гIуларкий итогаш. Белгалъяй мехха экономика дIахо дегIайолаяра, материальни хьал-торо халкъа, культурни боарам айбара перспективаш.

Политически хьинар чIоагIа айденнача хьалашка дIаболабир ций болх РСФСР Лаккхехьарча Совета сесс.

Депутаташеи хьэшпашеи ура а гIайтта, чIоагIа, дIахьдь чIоараш а деттаи тIайийар новкъостай Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов.

Сесси хьаййаллар РСФСР Лаккхехьарча Совета председателла депутата В. А. Котельникова.

Гулбенйнараша хьалгIояттарин сеп деш дагалъяр сессешта юкъерча чана байна республика Лаккхехьарча Совета депутаташ А. М. Макова, И. И. Найманын, Е. М. Римская.

Сонам тIаэш керда кержача депутатий Н. А. Рожковен а, Н. Семеловза полномочеш бакъъьь тIаэнара хьакъехьа майдатин комиссе яьча докладаш лаьца.

Сессе деи повестка чIоагIъо: 1. 1974 шера РСФСР халкъа боахам дегIабоалабара Пачахьалкхен плана хьакъехьа.

2. 1974 шерарча РСФСР Пачахьалкхен бюджета хьакъехьен 1972 шерара РСФСР Пачхьалкхен бюджет кхоачашъьяь хьакъехьехьен.

3. РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьа.

Дийцача дешаех дола Закон а Сонам а тIэш сесс.

РСФСР Лаккхехьарча Совето чIоагIду республика Лаккхехьарча Совета Президиума Указаш.

Цу тIа чакхбоал бархIазлагIа кержача РСФСР Лаккхехьарча Совета ялхлагIа сесс болх.

Сесс балха хьакъехьара материалаш кепатохьгIя хьатIаиоагIача номер тIа.

ХАНАЛ ХЬАЛХА БУВЛАРАШ

Хlара шера башка дика къаьстина толамаш доахаш болх беш я Гудермески локомотивни депо барт тайна коллектив. Уьк шера къаьстина дика да цуьр термометрашца, массиметрашца, кхиболла оатхалаш я оаха тоаеран,—йоах Н. Бургалова. Цу балхах дика доархIабеш хьаболаIа цеха болхлоп.

Шоай хьинар кхо на деи къаьстина болх нах кIезига бац цеха. Царех ба слесараш А. Карасев, Н. Мотовынин, В. Федюшкин, кхмбараш. Монометраш тоаеча боксонца вола говзанаг доархIаш ва С. Закмуразов, хIалта термометраш тоаеча хьокхамаш телаш ва Х. Алиев. Царех хIаноне южьера лаьрхIача 130 процент кхоачашдо боаеча задани.

— Дукха бригадани я тха целе коммунистически къаьстарча сийдеи цIи лелаеш, царна южье а хьинаре къаьстарча белгалъяьна и мастера Саянина кулгалду бригада, — аьлар диспетчера. Тепловозий сухал меллай хьахьокхаш йолча скоростомеграша ремонт ева къаьстарш и из бригаде. Цу балха тIа дика толамаш дахарах бригадина керте латтача мастера ший цIи тIа а йолаш сахьат денна дукха ха йошшаш ССР машинаньяьча транспорта министра.

Скоростомера дIоагIа кагдеча из сиха хуьна деззи чуьл, яхаш доархIамеи хилар. Тепловозий ерригача приборашта ремонт ю цига. Уж йоашш локомотиза цхьа километр а ниьк бе йиш яц.

— Монометраш, скоростомераш, термометраш, массиметраш, кхиболла оатхалаш я оаха тоаеран,—йоах Н. Бургалова. Цу балхах дика доархIабеш хьаболаIа цеха болхлоп.

Шоай хьинар кхо на деи къаьстина болх нах кIезига бац цеха. Царех ба слесараш А. Карасев, Н. Мотовынин, В. Федюшкин, кхмбараш. Монометраш тоаеча боксонца вола говзанаг доархIаш ва С. Закмуразов, хIалта термометраш тоаеча хьокхамаш телаш ва Х. Алиев. Царех хIаноне южьера лаьрхIача 130 процент кхоачашдо боаеча задани.

— Дукха бригадани я тха целе коммунистически къаьстарча сийдеи цIи лелаеш, царна южье а хьинаре къаьстарча белгалъяьна и мастера Саянина кулгалду бригада, — аьлар диспетчера. Тепловозий сухал меллай хьахьокхаш йолча скоростомеграша ремонт ева къаьстарш и из бригаде. Цу балха тIа дика толамаш дахарах бригадина керте латтача мастера ший цIи тIа а йолаш сахьат денна дукха ха йошшаш ССР машинаньяьча транспорта министра.

Скоростомера дIоагIа кагдеча из сиха хуьна деззи чуьл, яхаш дуьш мастера ший цхьан рационализаторски предложенеи лаьца. Хlанзлца Тбилисерча заводера хьакхуьхаш хlинаш уж царна. Уьк тIехьарча хана цига из саьна дола Пудакс цIийлелаш цеох хьало дIоагIана эша оатхалаш. ЛаьрхIа прессформа я ва цо енна рационализаторски предложенеи арахецар доладаьд уж дIоагIаш.

Дукха ха и В. Саянин локомотизин депо болх беш вола. Ше цига къаьстагIа волча шерра ший балха опыт дIа а луш дукха хьона специалисташ дIадаьлеб цеох ца. Царех ба слесараш Г. Гончаренко, Г. Авдеев, кхмбараш. Шоай хьехархоча санна хьинаре къаьстагIа специалистаи яьле хьалха латташ хьаболаIа уж.

Мастера В. Саянина чIоагIа терхам тIабахийта вIашtIехьбакхалб ше керте латтача бригада къаьстам. Цо оасаре къаьстагIа долаш цхьа дерда дIама коъеделадаьд производствена. Цох лаьна дуьш цо ше:

— Тха деио денгара-денга локомотивни дукхагIа хуьлаш хьинарна дуьзаденна скоростомераша ремонт ева хьелш хуьлаш моттигаш нийслоре. Хlанз цар шоаш керда стенд хьаьвл из кхоачашбоазар дIаликкхара. Хьалха заво- дера енача стенда тIа ши прибор мара кийчьяьнар, хlанзарча стенда тIа тIа йиъ кийчьо. Цу гIуларха массава а рабза ва.

У. РАМЗАНОВ.

ДОТТАГIАЛЛА ВИЗИТАЦА

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева вехаргIа дотгIаза визитаца 17 декабре Москве кхаьчар ПОРП ЦК Хьалхара секретарь Э. Герек.

ПНР-ен СССР-ен паччахьалкхенн байракхаша егача Внуковски аэродроме Э. Герека наькъабаха бар новкъостий Л. И. Брежнев, П. Н. Демичев К. Ф. Катушев, КПСС ЦК членаш Б.П. Бугаев, К. В. Русаков, КПСС ЦК бехкгохкаме боллхой.

Накъабахарашта юкъе вар СССР-ера ПНР посол, З. Новак.

* * *

18 декабре Кремле вIашtIехкитар КПСС ЦК Генеральни секретарь нол. Л. И. Брежневи ПОРП ЦК Хьалхара секретарь нов. Э. Гереки.

Дег тIарча безама, дотгIаза хьалашка дийцар шинна а мехкан партенен хьашт дола дешаш.

Цу дийнахьа КПСС ЦК Политбюрос шу оттадир нов. Э. Герека сийна.

(ТАСС).

ЦХЬА БАРТ БОЛЧА КОЛЛЕКТИВЕ

Пятилетка кхоалагIа, хоадамбу шу Надтеречни района «Гвардейский» совхоза хьайбаш зелаелларашта толамий шу хиндо. Хьайбаш деша пролучташ дуккагIа яхара тIехь яьржача Ерригсоюзни социалистически яька южье а баха дика хьокхамаш дальад совхоза хьайбаш зелаелларашта, къаьстча хьакхарч зелаеларашта.

Хlара дийнахьа тIатеIа хьийгача кхьех хьахинна беркат да из.

Сигала гучдаьхинаб сахуда селкъа, хIалта малхбалон ана-юх цIецуш лаьт. тIоагIаэна набарах еша уда юрт. Сахулаш Iаха борггIалаш а Iаьхаш. IхIьбакъъа, хьакхарч делаеча фермера болх дIабоакабьб Массарел хьала ферме хул Кколоев Марият Кирюс Марияна.

М. Кирпос совхоза хьайбаш зеладе ера 1957 шера. Цу хана дехз хьайбай продуктивность лаххьара тIехь шерра къокъам доаттабеш дика хьокхамаш доахаш хьайбаэга Мария. Цо болх беча колективо шера планаг1а 250 тонн дакха деза хьакий дух ше бетта дамкхад. Цу хана дека 1974 шера чотах болх беш ба хьакхарч лелаераш. Пятилетка дяьлагIча шера чотах хIинзаь 110 тонн дух дIаделлад пар.

— Ер цу чакхдаладе 1974 шера чотах 150 тонн хьакий дух дIадурзда тха коллективо, — йоах Кирюс Мариис.

Уж толамаш дала атта дацар Кирюса. Духьхашка дуккха халошаш ницлора. Цхьайолча хана из дерриге дита безам боагIаш дог эккхар цун. Цхьабакъъа, цу дерригча котдальар хIама ха гIерташ, балха тIакхуьнш хилар. Хlанз дерриге дIадахад, дега ахар мара па дусаш.

Ферме корда сагIбалха вечаш ше юхьанца ферме ена ха дагайох Марияна. Цудухьа из дика кхетадеча цо шийна ховрз, балха тIа дукхахча цергашка зеленаеран камарша дIадовзийт къонабаршка.

Дукха ха йоашшан хьакхарч лелаеча ферме балха бакъъар вохчий кхалнах Косумова Зауби Хамзаева Iжаан. Опыт йолча Кирюс Марияси Козлова Марияси новкъостал дарах из атта бовца болх беза в бенна коллективаца дIа а нйиа дика гIуларехь кхарIдувалаш къаьстагIа ба уж.

Кхоначарна новкъостал дарал совгIа из кийча хул бокххагIбаршта эшпача моттиге оарцагIъяьла.

— 1958 шера докхха совгIат хиларсона, ВДНХ дото медаль елар, — яхаш дIадаха шераш дагалуьш Кирюса.

В. И. Ленин ваь 100 шу дуьзаш юбилейни медаль елар Кирюса. Цу совгIаташа дог айдаьча хьакхарч лелаеча керда декхарш оттадир шийна хьалхашка. IIадаха чаьа ай социалистически яька юкъеяха хьайбашта дулх тIакхетийтара докккий хьокхамаш дьхар по. Цун къаьсгама лакха маьхарча из бригада. Цу балха тIа дика толамаш дахарах бригадина керте латтача мастера ший цIи тIа а йолаш сахьат денна дукха ха йошшаш ССР машинаньяьча транспорта министра.

Балхара мукъайолча хана кокъарча вахара деша къестадеча хIинзаь дакъа лоаш коммуните Кирюс Мариис. Новкъостача тешам бенна районин Совета депутатала кержай из.

Цунна цхьана итт шера болх беш хьайбаэга коммунистически къаьсгама ударник йола Козлова Мария.

— Уж шера тха ферме дулха кхоабзи 5,5 эзар хьакха я, —йоах Козловас. Царна дийлеш буси 450 грамм дух тIакхет тха хьайбашта. Тха коллективе мел вар шовй болх безаш, къаьсгара тIера ва. Тхона кхоачIаьлча гIуларехь ата хьакхаш дац Бокхха терхам тIабохийт оаха хьайбашта лазараш ца хIлийтара, режим, доакъара рацион телха ца еш йиъа за кхоачашъьяь.

— ХьатIаделаш шера а иштта хьинаре къаьсгара лерхI оаха, йолх коммунистически къаьсгама ударницина Кирюс Мариеси Козлова Мариеси.

М. АРСЫНГИРИЕВ.

Грозненски химически комбината № 132 йолча цеха 1967 шера техницческа училище чаьх а яьккха балха ера Неткачева Нина. Хьалхара денош деиа ше бокъ- онца йола производственнил хуьрхилар дIаьхьаккар цо. Хlара семенагIа нормаш 115—120 процент кхоачашъеш къаьсгаш я из пятилетка кхоалагIча шера а. Иштта хьинаре къаьсгарах дуьхьа сийлен грамоташ тийнаш Iинайна.

СУРТА ТIА: аппаратчица Н. Неткачева.

С. ХУГЛЕВА сурт.

ПЯТИЛЕТКА ДИЪЛАГIЧА ШЕРА ЧОТАХ

Грозненски буруь тохара балхий управленне хьалха латтача бригадина дог ваьза хиннз хьалъальай балха тIа пайда па знаш дIаболхийта ха кIезигьера, буруь тохача станока сухал лакхъара тIехьа шерра социалистически яьк йоаржаяра йола Тюменски буруь латтараша дIаболаьв инициатива. Хlанз Грозненски мехкъалътта тохпарача параметрически, поисково - тохкама, эксплуатационни буруь дегI Али-Юрт Алхазовски, Эльдаровски, Аргуски яхача моттигашца, кхыча.

Цу дакъе хьоккам телаш я социалистически яьке йолча латта бригадаш. Царех я Шишев Iумар керте латта № 1 йола Буруни яхача буровой коллектив. Скважина йоаккхача тохадеза буруь тIехIоарга — 6281 метр яле а бригадас толамаш кхоачашъьяь бригадина станокаша бетта буруь тохара сухала задани. Буруь тохара сухала задани тIехкхоачаш а еш, хIанализьа шера пиан 149,7 процент кхоачашъьяь начальник Г. Д. Черников керте латтача № 109 йоача буровой коллективе.

Грозненски буруь тохара балхий управленерча бригадаша юкъе эгIара хьалхара моттиг яьккхай начальник М. Мерзоев керте латтача буровой коллектив. Шера план 272.7 процент кхоачаш а яь, хIанализьа буруь тохара пхе шера задани кхоачашъьяь ше.

Буруь тохара сухала задани толамаш кхоачаш а еш шера план толамаш кхоачашъьяь ер я В. Тайсаев. А. Мау керте латта бригадаш.

Д. ГАБАЕВ,

Грозненски буруь тохара балхий управленне Центральни инженерно - технологически служба начальник.

МУРДАШ ГУЛБАЬР—БЕХКТОКХАМЕ

Шоай культура Шlаrlа гулбенвебар Долакоара нах. Уж баьккабар цига «Интушский» совхоза жа Уст Хамчиена Юсепа Судамбика дош дувнача. Из бехке вора уьш шера 2-чен 3-чен сентябра буьсбан культех дола законан толха а деш, шо шиг Шlаrlа зерата бийса яра эжар де Кунта - Хьажий мурдех 14 гаг Шlашlагlехка хиларах. Цо уж гулбабар общественни потялок толха а еш, эжар, ламазаш, дуйлаш, е кхидола дын: гlулакхан дара законагlа йоагlаш кхоастараяз йолча моттиг, шиг Шlаrlа, эжар де.

Иштта ше из дац а цунна бехке а хилара мукlарал дир Хамчиена цё а.

Муштах хиннад Хамчиев селлара чоагlа тешаш дина тlехьавалар, шо шиг Шlаrlа чу а хьекаш законаша доапаш мурдашка эжарап дайтан хилар? Юрта ч совхоза а общественни вахара кхоъе цхьаъа тайна дакъа а ца лоацаш, мурдий тхъамада Э. Яндиева дечу дина хьехамашта тlехьа а ваьна. дlавоалеанаш из, дыно тухдавав уьк лаьттарча вахарах дош па хетийтача вьаьккан, чуийина дала гlулакх де воларенаш. Ший ваьнах, шиг хьинарах цхьаъкха хlама дуларгдан сагага дала пурраме доапаш яха уйлаш чуйоссаньтуталлавь дино.

Хамчиев ше дакъа хlамана бекказа вала гlерг, бахьанаш лех. Ший Шlаrlа мурдаш гулбаь, царга эжар дайтар законагlа па доагlаш лерхlар цо. Ший буьсабар «вежарашца» ше бераш юткъам беш хилар кхетаде безам бан цун.

Уст-чана енна, цунна тlера сагlа дав лоалохоь чуьккхабар аз, яхаш харцлуьа Хамчиев. Цуьн сесага Райашата а далалап ийбса жоп. Ше сеца яьзьяьча заявление тlа Райашата аьннад: «Енна нана берел езаrlа ч сона». Куьгта-Хьажий мурдина дуненан дог диллар, цох дош ца хетара уйлаш яьгаш цу дешашна. Нана дlаеллача яха це хилар дувнаш, цунна цlи ракла хаь из дlаеллача моттига. Цунна хаа шиг нана мичча яьхай а.

Кегаденна да тешаа отта бахькача Я. М. Камурзоева, И. М. Яндиева, М. И. Бимбузарова, кlалчар дувнаш а. Шеъар суд тувлаве гlерг уж.

Хамчиена уст-нана енна, цунна тlера сагlа дав лоалохоь чуьккхабар аз, яхаш харцлуьа Хамчиев. Цуьн сесага Райашата а далалап ийбса жоп. Ше сеца яьзьяьча заявление тlа Райашата аьннад: «Енна нана берел езаrlа ч сона». Куьгта-Хьажий мурдина дуненан дог диллар, цох дош ца хетара уйлаш яьгаш цу дешашна. Нана дlаеллача яха це хилар дувнаш, цунна цlи ракла хаь из дlаеллача моттига. Цунна хаа шиг нана мичча яьхай а.

Кегаденна да тешаа отта бахьк

ДОККХА СОВГІАТ

— Дуншал, Магомбет, мишта карагІдоал хьона ишттА лакхара толамаш дАха, оал сога кастКаста. Тха болх ца боззвча саго аьлча-м хІама а дацар. Хьаьта ма хиттар жа лелдараша деш а дул. Оу аргда цергаГ Са кхАлбанаш яц. ТІадилла гІулаьх кхоачашдеш хьинарг кхъьсигнига мара. Хьаьта цул совгІа дуккхача шеранашка Іоазь опыт а я.

Иштта дуьт Шелковской районна цІи хезачу жа Іуно, Ленина орден лелаечу Шарпиев Магомбет Ямбулаповична.

Дуккха хана дезиг жега вашлАча дАь воІ а Магомбета кІаьнк волаш дайзар мел маьхе я жа Іуно йоаьккха сискал. Цунца цхьана дайзар цунна шиЙ кхъьсаргама яраз.

Денал долча, шоай професси езача кхоначахьта юкъе хьалхХуьрга эламига саг. Хlара дийнахьа бечу балло моллагІа вуно Іомадерглоанчоь кхебога уье. Вуриїтту шу хьалха Магомбета школа хилар жа Іун халача ваЬарах.

Кхъьсаргано сага сий а доаккх цІи а хозийт. М. Шарпиев атта дайзар из. Набарга сий ца беш дуккха бийсаш дІайиъьар цо гІомарий арешашка цІий кхъьа ТІе хиллагІ дехьаш. Подпасоь, сакманшик вулаш болх бир.

Баьхаца дІа а Іема кІезнига оьнат Іоаьлца хала дар. Дукха халахетарадар дора кхонача жа Іуна хьоЬолла. Боккхачу бархІал дер дора, хІаьта а хьокхамаш пачарна вІалла гарга дацар.

Цуьа шинІага бала дІакодаер бир цо кхаьоа воккхагІволчча Іуна Иэ. Кожоога.

— Яьй, воше, ізамига ва эьо, цудухьа сиха на хьо, — ышна, тевир цо из. Хьона фу хетар, боккхачу вола жа Іу хІиа дитта да моттар, хьона? Иштта хете гІалат ва эьо. Вай болаьа тІа опыт йолаш, гІулакх довзаш хила вена, дІаьта аертердар болх бозаш хІаьр да. Соьга ухьаьа, дахІеашка волаш саьхьардамеГІа хет. Мьалхо, бовшина, дІаздерста лелача жебо дар гІоьа-доаьнх ца. Іу хана хоза уьйаш дагаух, Дега тоам хул хьай ахьнарах нахага дух, тха кхоачилга дага лехача...

Кожоога дьа из къамаьа дипдургдоацьн сега уу дессар цунна. Цуьа тІехьаГІа цІенхаттта уйла тІаяхйитар цо шиЙ баЬха, ше а шиЙ новкъостоІ а бехткъам дахкбор.

Шераш діаўхар. Цхьабакъьа, М. Шарпиева доккхал де хІама дацар, хьокхамаш хьалха хиннача лаьхарІа дале а. Бакъда, духха дайзар ду хана. «Кхайкъ

Дlайийнача люперна тІа доажадУ Іоахарий. Денгара-дента дагІенашка йоаьккхаш йола ха дуккагІа йоаьккхийташ. Иштта Іоахарий доажадаро даьІенаш кхое торо хуллийт. Кхьиметтех хьуьхьам лоха болчу шера а Іоахаранта люперна е кхидола деТІа пайдана доажьар. ТІадола массеех гектар дІакъоастде торо хургьи моллагІча боахаме. Иштта кхоабача Іоахараша доажьар дегка дуь хий моа, дахан дерстан долаш Іа дакхха янз болаш хул.

— Лазараш доаіаш, иш болаш Іоахарий кхедара кІезнигагІа лоарХІам болаш даш доакъара рацион хар. Оаха, масала, дуккача пеРашка лелаеш цІна метод я. Хьалхарча бетташка 30—50 грамм концентраш ду оаха Іоахараша. Цул тІехьаГІа из боарам 150 — 200 граммага хоачабу ши бутт болаш. Хlаьта бич бутт бальча 300—350 грамм ду. Шу даллалца концентрат ду оаха Іоахараша. Цул сонна концентраташца цхьана минерален удобреен тел.

Магомбета бригаде шиъаш Іулаш леладу. Іоахарий моллагІча шера мара дІалаш воахбога бригадица. Лаггарача тІехьаГІа ниі бенна Іоахарий кхъьа бригаде дІалу.

Ала деза, бригаде болу беш волча 4 сага ветеринарни гІулакх довзаш хилар. Цамогаш тиннача жийна хьалхара гІо ду, ишш долаш дІапрофилактически гІулакх деш. Хlаравар дуккхача шеранашка болх баь опыт йолаш ма.

Иштта цхьа барт болаш, шоай гоззал лаккъеш хьабоагІча царна карагІдалар 1972 шера хІара жийна тІехьара 139 іальхар кхебе.

«Коминтерн» колхозе эгтара лаьхагІа бола хьокхам бар из.

Лаьхара хьокхамаш тІаийнад М. Шарпиев ухул шера а. Хlара жийна тІехьара 140 іальхар кхебе лаьрхІад по. ТІаийца лаьхара социалистически деказаер цхьацца карагІдалар дерриге хьалаи долаш да.

Ер иъу, пятилетка кхоалагІа, довдамбу шу, цІаккха дипдургдоаш даш дика кхаь хилар Магомбета. Партси правительствап лакха мах бир пун къьстегама. Кіал хиннача Къьхьегама Шечи Байраьха, Юбилейни медала тІаяхйитар Ленин орден. Кхоозза Москве ВДНХ хиннача М. Шарпиев дошо, доту, борза медалаш еннай.

— Цу совгІаташа деккхарийла ву со кхм а овсаре къьхьега, — йоаь М. Шарпиева.

В. МАРЗИЕВ.

ПРОДУКЦИ— ДИКАГІА А, ДУКХАГІА А ДИКАЧА НАХАХ ШИЙ БОЛХ БЕЗАШ ХІЛЧА

Ийслагіча пятилетка кхоалагІа, хоадамбечча шера полиэтилен арахецара паччахьалхен план 16 декабре кхоачашдеш СССР-а 50 шу дукхара Іеранашка Трошенкин дпммобилната полиэтилена производства коллективо. Из толам бакъеча карагІдалнаш шерна социалистически яхь яржар бахьан долш. Дукхаза объединене а комбината а технически цехаша кхоъьк социалистически яхье хьалхара моттиг яьхай цу производственна коллективо. Арахецаш йола продукци дукхагІча дакъое тІехдика мара хилар. Цхьаъгт бетта арахийдача дерригача полиэтилен 87 процент 1-гІчен лаьхерча сорташ ду. Соьлкарчуа дикагІа дерза производства серригача цехий балха технико - экономически хьокхамаш. Лаьхерча сорта мархай полиэтилен 19 процент дукхагІа эрахец. Ер иъу дистеддалле планан совгІа ас милинон сом бола 740 тонн полиэтилен арахецарца коллективо.

Производстве хьалха латт цеха начальник Ю. П. Козлов, граичуьи сча леча начальник З. Х. Чингарнев керте латта коллективаш, аппаратчикаш Л. Х. Заглоев, Р. П. Мамошкова, П. Н. Богданов, Г. П. Шиочев, Н. Н. Петрейко, В. Ф. Лыков.

Л. НАЗАРОВА.

КОММУНИЗМА МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИ БАЗА, ИЗ ДЕГІАЯРА НАЬКЪАШ

Советски халкъо КПСС хьагІалта толаме кхъькеч коммунизма материально - технически база хьяра. Коммунизм, КПСС Программа тІа маалларе, — из я производства средствашта дерригача халкъа юкъьара доллаьхь я йолаш, общества бегоргача членей йоъза социальни шийсо а йолаш, нах массе оагІорахьара дегІаахарца цхьана Іилмеи техники халданза дегІаахара дарда тІа производительни мигашта я хьалхарздоагІоп, общественни рузкъа дерригача хьасташ дацаза тоатолагІа хьадолаларгдолаш, «хІорнанерга — хІинцаь кьежжа, хІарамени — эшарга йежжа» яха сийлахь-йойккха принцип кхоачашхургйолаш йола, классаш йоаца общественни строй. Коммунизм — из я геттара диша вашшІеклъьеннаь, общественни самоуправленни чоагІлургйолаш, общества тІулакха хьега кхьа массагенна а вахара эгтара хьалха энергетичеко хиллина а, царна оаІ-ца йолаш лоарХІап а хІинца дІаоттаргйолаш. ХІаране хьинар - кхетам хьалха пайда дуккагІа боалаш тІаухйитаргбоалаш йола пергІачен систематикеч хьакъегамхоь общество.

ДегІеначча социализмах хьакуп коммунизм. Из хьалъелга шоайла вІаши дувзаделна дока историчеки кхо деккар хьоастагІоча дувзаделна па: материально - технически база, коммунистически общественни отношенеи чоагІлар, керда тайна саг хьалъекеар. Цу цхьатарара хьа деккарга керттерар — социалистически общественни отношенеш коммунистически яраш а ен эргаяхара лаРа хурйола а общественни цун чекпаЬтен энергаш дизза хоачашдерглоаш производство дегІайоагІлдга Іалашдерглоаш йола а материально - технически база хьалъар.

Коммунизм хьалъара а хІьта эгтара хьалха тул материально - технически база хьяра а оВлагІара проблемаш къоастаелга Іилмастехнически революцеа аййаш хьа дувзаденга да. Исторически опыта хьатьекъоч, социализм материала йиш я капитализмана чуха хьалъча боараме техника хиъча. Социализмо дер алхха из техника кердача производственни отношенеша оттаелга а капитализмца цийсиначча производство сихгІча температа дегІаяра кхъьсаргама оваре дуккагІа лакхара Іалашдеш а мара дев.

Кхм тайпа да гІулаьх социализмь ше кхьалъча заман чу йолча хана. Из коммунизмага ялара проблемаш къоастаелга хьалъа боахам алхха технически кхы тІа а кийбберш, къьмара машинаш кердачарна хуъвнарца дувзаденна Іац. Коммунизма материально - технически база хьаелга алхха производственни мощностаи алсамъьхарах духхьал уж тоаярах хоачамбабь Іеш даеп. Деш дола къамаьл техника тоаяра дакъое принципиальни толамаш дахара, кодлача технически пацьа тІа довлара хьагъекъа да. Цудухьа коммунистически экономика хьаяра керттера рычаг а хьле ДІаотта Іилма - технически революци.

Коммунизма эдине кор ГІортола ерьеь хьалхачча этапе гІулакхехь моллагІ процессий комплексни механизации хІьта цул тІехьаГІа царна комплексни автоматизации чакхйовкхаргйолча тІоаяІаеп иэтара толаштагІчен промышленностах.

Коммунистически общества экономика хьалъара стержень я электрификаци. Халъха боахаме дергача доавъоп дегІаолалетача, керна хІинца Іилма - технически прогресс чакхйовкхача керттера дакъа цунга кхоач.

Комплексно автоматизированни производство ДІаоттаяра кхъьсаргама кердача кечалашка а болаяра нийсе Іалъьмете дукха хьоь езаргьи электрически энергаи. Уьк карача, ййслагІча пятилетке пай мехеи 43 процент совгІа дуккагІа хьа а ма. 1975-ча 1068 киловатт киловатт - сахьятара дІаиъоварга из 1970 шера хиннача 740,9 миллиарда киловатт - сахьята метгел. ІІІатта по торо хьалъатта маьшпара хьакъегама Іуна болча хьалхара промышленноете 1,3-за, юрта болхаме — 2-за айбе.

Автоматизаци дукхагІа яраа производства естественни материалаш да тоъара халонна кІалхаръьярся, Іалам чухь йоаца керда материалаш хъьергьа цо. Шоай дикача диллача кердача техницко бечча балха хьалъатта маьшпара хуръя уж. Цу тайпара материалаш хъьо эгтара хьалха пластически массаш синтетически кІуъвнарца, хьалъа торо хьлийта йола полимеризацеа хьяра структура кинетически дьяъе йоча откритей дарца тІа. Укх пятилетке 2,1-за дукхагІа къьдерга синтетически кІуъвнаша пластически массаш а хьалъа хьоасей — 1,7-за.

Технологи овлагІара денз эрга цІ яькхъача юлургьи комплекси автоматизаци. Принципиально керда процессаш — электротехнологически ба кхъьсаргьи, эргабоасаш тоаяр — производства технически боарам лакхбара керттерча лостамех ша!.

Производствена юкъьекхуъьшдола, Іалашдаре дукха, тІа хьа алсамдуъвнаш дола технически кердадараш алхха ци гІулакха Іалъьхь хІаманн дан, хьалъа боахама эффективность сихха лакхъьяа валиальни средстас а. Цу къьлашка къьъстта лоарХІаме хул кийчбечеи производствана юкъьекхуъьнен техника кердача тайпай экономьни, пойдаеп эффективностеи критерей хьакъьехьара дош Машпнаш юкъьехьуълара экономически гІойле социалистически обществе белгалйсаа ерригача обществане эшарашца хІоачамбара продукташ дукхагІа хьяра дакъьеча цо лоарХІамна, хІаьта, долче, берриге общественни хьакъьегам кхобарца. Кердача техника юкъьехьахара лоарХІаме критерн — къьхьегама хьелаш тоалар, цхьаЬолча специальностей тоъал йоъска готтал ГІаннкгар, потокаш, карен конвейерин лиъешкарен операцеш цхьан тайпара хуъга дІадакъхар.

Коммунизма материально - технически база хьалъара данза даргдоаца гІулакх — низ болча промышленноста нийсса массе оагІорахьара дегІабенен лакха продуктивни юрта боахан хьабар. Лаьтта леладара производственни шаш лакхдева керттердар юртбоахама производственна массе оагІорахьара механизаци, электрификаци интенсификаци яр.

Коммунизме, Маркса яьхачох, производстве процесс къьъсгама тоалханера процесс йолчара Іилама низаш цийна чуоттааеш сага гІулакха царга боль байташ йола Іилман процесс хуъвнь.

Іилман коммунизмана лард елаоча хьалхалгІе а бІаргагІчу инш из хІама хІинца кхоачаш хуглаш да. Советски Союзе эгтара хьалхарча уйла тІа а йохийташ дегІакхуъвнаш йола Іилма тІа-тІа чІоагІаргІа къьъстта общества юкъьарчад доашташ бола производительни низ самна.

Іилма прогресс хайшга ' плавгІа ю. Іилмахой уйла тІаеп зеаяй эгтара прогрессивнегІа долча доастамаита; Іилман учрежденеша шерагара - шерага хьминарегІа дакъье лоаш кердача техникан кердача технологически процессий обрасецаш хьаева. ЙйслагІча пятилетке паччахьалхкено Іилман техникаш дарген Іилман учрежденей экспериментальни база тІоагІбаргеи дІалохййта ахча 60 процент совгІа дуккагІа юргда.

Іилмаиен техниканен кердача карагІдалынарий Іарда тІа латтача производстве дІаеп лакха квалификаци. Хlанзара техника дІалье моагарган дина кийчбаьна болъ-лошта мара. Цудухьа СССР-е таХан а тІехьа чакхйовкхаш к хьалъа образование, лакхочеи юкъеЧеи специальни школа балха, профессионально - технически деларда дерригача гІулакх эргадаьккха тоъара тІалерзадалъа ГІулакхий комплекс. Цу гІулакхий маІаеи дерхІари — Іилма - технически прогрессана Іилма карагІдьяначаша нийсса латташ а Іилма-технически революци боьъоьна чакхъьккха могагрдолаш а йола кадраш кийчьелга.

СССР-е коммунизма материально - технически база хьяра дальче боккхача лоарХІаме да социалистически мехкаша цхьана леладу гІулакхаш. СЭВ-а членаш доача мехий социалистически экономически интеграце комплексни программа тІа оттадаьд производства специализаци кооперации дІаЬо дегІаолалеата, Іилма - технически политика деашех лаьаш. Іланн дІаьоа комсульташеи елга, Іилма - технически карагІдьинарапи, технически, информаци дІа-юха энара, Іилман кадраш кийчьара дакъье цхьана леладу гІулакхаш дегІакхуъвнаш.

Советски халкъ, коммунистическа общества материально - технически база хьа а еш, межа экономически Іилмаиы потенциал ай а еш, шиЙ гІулакхий уйлаьь Іец. Цо кхоачашйо лоарХІаме интернационални масси. Кхыча халкъашка кхоач практике техка хьяна, коммунистически общество хьалъара керттера экономически деклаш, шиЙ масштабаика дІалаца Іалальмате докхха, боарам боацаш чоалхаеи дукхха оагІоьи йоаьш дола. халкъа дерриге янаш. Іалальмате бокхха творческа кхъьсаргьи, хьинар оарцагІдоакхилга дІадекхаш дола деккар кхоачашдара опыт. Цхьаьола социалистически мехкаш кхаьчча социализма этапа чу дьянад, цудухьа дарна кхъьсаргьи мацьен хьланза яргйоацаш ‘я из опыт.

Бухь биЬла коммунизмага бочача най мехко, социални прогресса хьантаеи деза долаш мел долаш мел бараша бакъдаь тІаийца махиллара, тІа-тІа чІоагІаргІа воздействен ю дунен революционни процессана, дунен социализм, демократен машарен гІулакх чІоагІдара.

Михаил ВОЛКОВ, профессор (АПН).

Миллиард сом совгІа

Советски сага унахІЦено, цун вахар дІаьъделга, къьхьегама хьинар чІоагІдела. Іалам хоза-дарца, фон хийн бІех цо дайтар-да дувзаденна да. Цу гІулакхашка паччахьалхенс хІара шера дукха ахча хьежаду. Российски Федераце территоре тІа гонахьара среда лорадара 1974 шера дерригача а миллиарда совгІа сом хьожаде лаьрхІад.

Сихгача темпанеІа хьаяде долаеркда фон хийн цІендар дуьйгІ-ра. Цу хенахь хьалха 1973 шо дезаяхь уйла еш уллар Наурски района «Красное Знамя» ХІаъа колхоза дикагІйола доярка Джамбетова Зарган, Іуйрийнарга эгтара хьалхара борГІалан хІайка йолаеннача хана.

Хьалгіетта сиха тийшка тІа чайнка а оттаяь кок врайьлар Зарган, Іуйрийнарга шедало дІаьккхар дегІаца йиса наб, мебаш. Са тасса гаьа дар. Дика хьлуш бар сингале лела Іуйрийнарга седька. Хlаьта са тасьалеьца цІйгІара дерриге балхаш чакхдаьхь дезаш яр.

Сиха хьайбашта доаккъар а дилла ет бетта йоаллар Зарган. Ков де дезя кхидола балхаш а дьа тІама а хьалла фермс яха цІагІара враяьлар из. Хlаьта мара са таса доладенадалар.

Форма гІулакхьяча Іоахан Іеаш ца хІлараХ хкетадир Зарган ферме ха деш цу бийсан, дукха ха йоаццан лакха правительственни соогІа сан — Къьлсаза Цівча Байраька орден оина колхоза ГІагІвола бежа ГІу Азуев Эскарх хиннадаг.

Зарган дагалаьттар баьъ хилар. Іоаха бетторга эшаш бола ГІирс латтача цІен чу доярказта-доахана шамарап дилара, кІаьч ГІулакхшта дІайха хий эшаргдоаца хоаш йоаьккха. Іоаьзза пишка ТІа латтача боккхача ма ну из бинза хий а детта вагІар Азуев Эскарха.

Ферме дІачучхар Зарган. Шоашта дьяа Іулла рояьа долаш сатийнна бека Іуно долаа дагдоар дуьш латтар доахан.

Ший группа доахан латтача тІаяхар ю. ХьаьтlаоагІа мо хоа - ешна дуа доакъар а дита, моарпал хоатташ санна цунгаъь дІапгар доахан. Хlаране шиЙ цІн а йоаьккхар Зарганна хьастечул тІелхьаГІа гаЙен санна ЧІоагІа дьяладелар. Цул тІехьаГІа детта долаеннача но уж.

Иштта доладу Джамбетова Зарган хІара къьстанна дн.

...Вуриїттаагіа шу доладенна хкуш йоагІа йоІ яр Джамбетова Зарган 1967 шера «Красное Знамя» колхозе «Обильный» яхача хуттор уллача ферме доярказта долаеннача Іуно ше йодаш.

— Шаккха а боаж ца биЙтача сома хала дар хьалхарча шин-кхаь бетта цІагІара ет бетта а доярказта да. Іоаь Зарган хІанз. — Хьалхарча борГІалашца хьагІетта езар, божа биЙттачу тІеъьаГІа кагдеи санна ЧІоагІа кхаГІа шоглаш лазар. Цхьаьолча ферма мотагІдацк. Из дІакоаханчарбан - их са ишгта дІаоо хкъьера, бита беза ер болх, ьъина дагадолхар.

Цхьабакъьа дІаяхинзар фермера къона доярка. Гонзьа болу бечу доярказта бІарахьежача цийна

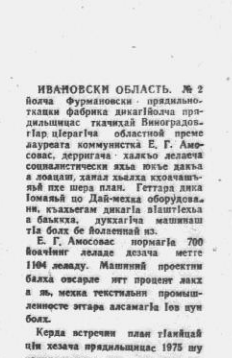

ИВАНОВСКИ ОБЛАСТЬ. № 2 йолча Фурмановски прядильно-ткацки фабрика дикагІйолча прядильницас талихгай Виноградов-гІар цІерагІча областной премеаурсата коммунистка Е. Г. Амосовас, дерригача халькъо делаеча социалистически яхье юкъе дакъа а доаган, хаиал хьалха кхоачашъьяй пхе шера лаш. Геттара дика Іомаьлй по Дай-мехка оборудованн, къьхьегам дикагІа вІашткехьа а бальнаш — дукхагІа машинаш тІа болх бе йолеенай из.

Е. Г. Амосовас нормагІа 700 йоаЧинг леладе деззча метте 1106 леладу. Машиний проектни балха оьсарле эгт процент лакх я ю, мехна текстильна промышленноете эгтара алсамагІа Іов цун болх.

Керда встречни план тІаийцай цІи эсзача прядильнице 1975 шу чакхдалалелха кхьа а пхе шера задаш кхоачашъе — 310 тонн башха - дика тай хьаде лаьрхІад цо.

И. ДЬНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕХАНИЗАТОРАШ КИЙЧБАРА— ДУКХАГІА ТЕРКО

Іа — юртбоахама кадраш кийчьоп цар дешеп ха я. Къьстта вай хьалаша — механизатораш ца толъча хана Іана замазлъяь маттта хуъ тракторе Іомае кхаь бетта курсашка деша.

Млах хьежа денош эттача деша ха хургьап. «Дено шу ххозбинга» дага а лоаттадеп кхидкара балхаш дІадоаханчарбан.

Нагахьа санна кхаш деладерийн хьайбаш леладерийн экономически дешар дІа а доладелъ, хІанз цІна оьнъеза 4500 сат вале, трактористий деша ер лед, мадарра яьча, хІанз мара дІадолаеннадалар иа цхьадоаца боахамашка.

Хоппи ма дий, юрта боахам дІаоо деІайбабабара деладерийн гІулакхашна доаГІап техникан бизза пайда эна безилга, комплексни механизаци шерра юкъеЬоалеца хилар. Из кхоачашде йайш ма дІа кийчьъь механизаторски кадраш па хилча.

Вай республика колхозашка ух гІехьабарча шин шера тоъап баш механизатораш. Трактористан кІезига хилар бахьан долаш дукхагІча хана цхьан сменагІа боаь байт трактораша.

Къьстта духха механизаторски кадраш эпнаш в Шелковски района колхозаш. Шин сменагІа болх бара шига ши 174 тракторист, цу дьяъе Ленина цІерагІча колхоз — 52 сат, «Красный пахарь» колхоза — 54 сат.

Трактористан ца тоъап хилара Ленина цІерагІча колхозе шера болх бабьан 18 тракторо.

Классность лоха йолаш бе Шелковски района колхозашкара трактористан. 550 трактористех 98 сат мара вап цхьоалгІа класс йолаш, 219 сат — шоллагІча класса, 233 сат — вторая класса.

Лохача классах болх бар — трактористе во Іунал дар хинна Іш. Из ла болх дика хоачашъ ца бар, алаи лоха хилар. Хlаьта трактористий классность лакха хилча цар материальни безам сообаз. Лоха класс йодчарел дика дукхагІа алаи эп цар.

Механизаторски кадраш па тоъапе а, трактор Іомае цхьа юкъеозарап болаш болча трактористий классность лакхъярап хІанз а йоаттІаш йола йоаьхо ий юрта боахама а, механизаторски управленче, колхозий председателаша.

Масала, 1972 — 1973 дешара шера района цхьанна, а боахаме вІашшІеклъяа ишар трактористий курсаш. Цхоачашъинзар профтехучилищинка яьх бетте цхьан шеран йолча трактористий курсашка колхозхой деша бахийтара план.

Соахкара ГІалатап дІадахинза да ух шера а. Декабрь бухт чакхболаш латт, хІаьта хІанз а тІехь дІайолаеннанаш трактористаи Іомабаьв йола курсовой занятеш.

Колхозаш механизаторски кадрапна Іалашъар дукхагІча дьяъе тайпа да царна хиланза дардоацца производственни культурно-бытовой ухьаш вІашшІеклъу оеха вешаш хьаЬар Іюба. Иіеэнта дар доагІа ГІалатап а. Хlаьта Іуйрийнарга сенца хьа а ма, бонда кхоъьлабаллаапи Любас хьега яха, хало гІул болча доярказта воох къа а хийте, хІъьаьт кхъеташий хьона, кІадьхьарах Іаьрж ма енгайий ю, дита из гІулакхьа, хургдар нагахьа санна оаша а ер санна дахкч долладалалеха ледаде шинарашъ хьаЬаре, оавар Любас.

— Маларра ГІалча, хала гІулакх да из. Доярка професси, шиЙ вахаре професси лоарХІап йолча, цо шийна хьалхинка оттадь дьяъар хкоачашдара низ, хьинар кхолдргдоаначча доярказта мара карагІдаргдолаш хІама дан. Хlаьта хьо къона але а балхах дог лаьаш хьинар долаш йолга гуш я со. Іуйрийнарга дикагІдоча фуд дола шинарап ужа долхалелъа хьа а хержа ледаде Іа хьалхара а. Іуйрийнарга сенца хьа а ма, бонда кхоъьлабаллаапи Любас хьега яха, хало гІул болча доярказта воох къа а хийте, хІъьаьт кхъеташий хьона, кІадьхьарах Іаьрж ма енгайий ю, дита из гІулакхьа, хургдар нагахьа санна оаша а ер санна дахкч долладалалеха ледаде шинарашъ хьаЬаре, оавар Любас.

— Маларра ГІалча, хала гІулакх да из. Доярка професси, шиЙ вахаре професси лоарХІап йолча, цо шийна хьалхинка оттадь дьяъар хкоачашдара низ, хьинар кхолдргдоаначча доярказта мара карагІдаргдолаш хІама дан. Хlаьта хьо къона але а балхах дог лаьаш хьинар долаш йолга гуш я со. Іуйрийнарга дикагІдоча фуд дола шинарап ужа долхалелъа хьа а хержа ледаде Іа хьалхара а. Іуйрийнарга сенца хьа а ма, бонда кхоъьлабаллаапи Любас хьега яха, хало гІул болча доярказта воох къа а хийте, хІъьаьт кхъеташий хьона, кІадьхьарах Іаьрж ма енгайий ю, дита из гІулакхьа, хургдар нагахьа санна оаша а ер санна дахкч долладалалеха ледаде шинарашъ хьаЬаре, оавар Любас.

— Маларра ГІалча, хала гІулакх да из. Доярка професси, шиЙ вахаре професси лоарХІап йолча, цо шийна хьалхинка оттадь дьяъар хкоачашдара низ, хьинар кхолдргдоаначча доярказта мара карагІдаргдолаш хІама дан. Хlаьта хьо къона але а балхах дог лаьаш хьинар долаш йолга гуш я со. Іуйрийнарга дикагІдоча фуд дола шинарап ужа долхалелъа хьа а хержа ледаде Іа хьалхара а. Іуйрийнарга сенца хьа а ма, бонда кхоъьлабаллаапи Любас хьега яха, хало гІул болча доярказта воох къа а хийте, хІъьаьт кхъеташий хьона, кІадьхьарах Іаьрж ма енгайий ю, дита из гІулакхьа, хургдар нагахьа санна оаша а ер санна дахкч долладалалеха ледаде шинарашъ хьаЬаре, оавар Любас.

— Маларра ГІалча, хала гІулакх да из. Доярка професси, шиЙ вахаре професси лоарХІап йолча, цо шийна хьалхинка оттадь дьяъар хкоачашдара низ, хьинар кхолдргдоаначча доярказта мара карагІдаргдолаш хІама дан. Хlаьта хьо къона але а балхах дог лаьаш хьинар долаш йолга гуш я со. Іуйрийнарга дикагІдоча фуд дола шинарап ужа долхалелъа хьа а хержа ледаде Іа хьалхара а. Іуйрийнарга сенца хьа а ма, бонда кхоъьлабаллаапи Любас хьега яха, хало гІул болча доярказта воох къа а хийте, хІъьаьт кхъеташий хьона, кІадьхьарах Іаьрж ма енгайий ю, дита из гІулакхьа, хургдар нагахьа санна оаша а ер санна дахкч долладалалеха ледаде шинарашъ хьаЬаре, оавар Любас.

«СЕРДАЛО»
3-ча сент., 20 декабрь 1973 шу.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Айше, Венгерски Халкъ Республика малхбузенхоларчу промышленни центре, болх бе йоаьздайтай лоабата - лыттан завод (сурта тIа). ХIинзарча оборудованека кийчьнца керлача йоккхача продприяте хIара мера 240 эзар тонн продукци тергьа, гонахьара бонситтоп шахташкара йоаьга бедда чаьх а йоахаш.

Айкера завод хьалъэр — алюминиеня промышленносто дакъе цхьана леладу советско - венгерски гIулакхдаш дIаэо венгерскарчу кхы пхьаьхь а тIе баккхар. Ярча соглашенера дъсжжа Вейгре доабат - лытта кхуьхьйт Советски Союзе, цунпара хьакъоастадь мстала юха дIа а йIдеш.

МТН — ТАСС сурт.

ЧУХЕХКАШ Я «ДИНОЗАВРАШ»

Малхбузенеропейски пресса тIа хIинз а каст-каста пийлсу тIема хапара сводкаш дагайохьаш дола доамаш: «Ла-Маншах тIеп а пхьид боагIа англичанаш дечаьт», «Итале чухьайлахаб франц узаш...» Иштта белгалдолаш дола йоазоч керте оттадалча стигашш тIа деш дола хIинз кхамал, массеза а яхар мо, США-рчеи Японерчеи сайна, иштта шоай, «Юкъарра рынка» мехашкарча а къамел юкъарра монополистически объединенешна ЕЭС-а пачахьалкхенашка халдаяна делеера экспанасе хьакъехьа хуьл.

Буржуазни прессана тоъза пийса ела хIама корададь, ту монополесь хIинзарча бIинеса «динозаврашн» ышна цIи а тIила. Шоай дукхалгга, ницарга, цхьаьна а духьаленах ца къаьхаш чакхлелха кийча хIинарга диллача цар белгала пхьин замалаьхь хIинз сайоазка хIамаш дагайохийт, хьаькъал доанача динозаврай хьаьна меттеб къамел юкъарча монополей гIулакхдаеран пикта Iомалаь, эттара кердатIа электронно - счетни техникаеш хIинзарча тайпара болча доал дараметодашцен кийчьаьча менеджерий экзараш хьлъэр мара кхы башхьло йоаьшш.

Къамел юкъарча монополеп тIатIа духхарIа хуьлш хиларо, кердкердача механизмеп производства доакъошцен уж чуйоазу латташ хиларо, дукха ха йоаьшцен американски Гудзонозски институто дахьа тоххамаш тIа а дергIа «Экспресс» яхача франц узски журнало ма ялларга, 1980 шераче капиталистически паччахьалкхенаш экономически гIулакхех ахаш цар тIахьоажама хIал хIаттарг хиларга кхоачану. Пиъ эзар американски компанеш дIаьзле а США доазонел арахьа 17 эзар шоай предприяти я. Йожкхарlйолча компанеп кхача межкашкарча фиданалша деча товарийн гIулакхдаш берригга мах шера 300 миллиард доллар гаргга тIоаргIа сатем боабу, белгалдоакхар ЕЭС-а комиссе, ноябре ше оттаьлача документа тIа, дуне хIаккъаьцца юкъарча третий планнеп уж чухьайлача межкий политически экономически, социальни пхьаре тIа-тIа тIоаргIлуш хиларо. Цхьа бутт хинна Iан цу гигантий гIулакхдаша тIехьожкаш пхьаьнга барг ца хиларах «Юкъарча рынке» дувцаш лятта. Из тайпа предложени яьй, белгалаш аьлча, Дане правительства. Тта-тIа тIоаргIлуш дIадох ерригача шиъ экспортах 65 процент яр доазол дехьарча фирмай филиалаша тIехьожам доатIабеи болча Бельгерча тIехмоозмолей экспанасена доазуз отгадельга.

Цхьаьбакъа хIинз ухх сахьата хабарел дIаэо долаш дац гIулакх. ЕЭС-а кулгалхоша эттара дикагIа дича а дер фуд аьлча, из ла, «цоай» малхбузенеропейски пурнен халкъаьнга юкъера монополеп гIулакхдуча дакъе США-рчеи Японерчеи низ болашгIа болча сатурнийсий конкурепце воруде гIертIга да. Вешта «динозаврашца» лоаттабеча къовсама хьакъехьа фу къамаьз хIинз йиш я, нагахьа санна «Франс-Нувель» яхача французски журнало, деча тешаьгIа, «дукхахча къамий низ болча фирмашта деш дола тIо, теко йоаьшш, керттерча имперналистически держалай политике юкъера йохьам тIоаргIбеш дола гов а долаш дуе саш хилча».

Цу хьаьшка къамий юкъарча компанеп низа духьала лоарзаIа ца йоаьлаш къовсам лоаттабеш хьаьбогIар цхьа пролетариат мара яц. «Экспресс» яхача журнало, «Сен-Гобена, «Мишлен» яхача а кIоча а гигантий предприятежка балхан деча тайпатайпара малхбузенеропейски механизированна къьлъсагIаеш ух тIехьхарча бетташка цхьаь хьана яьча забастовкаех «Юкъарча рынкана» доаз дерий итташ резолюцеп тIахьехьамаеп духьха духьхатIа ма яьз бола гергга хIинз.

В. КУЗЬМИН.
(АПН).

ЧИЛИ: ШАХТЕРАШТА ДУХЬАЛА ОТТАЯЬЙ ПУЛЕМЕТАШ

Чилийски тIема хунго леладу зуламаш тахкара хIинз йIаьгIйолаш йола Дуней халкъьашта юкъера трибуналг уж зуламаш бIаргадайаьрий тешаллаш гудеп цар вигIалк ен йоаьлуш я. Хунго зуламаш дьча эзарнех пIгIш бар чилийски шахтчашка болх бен хинна халкъа Польшера горениян. Цар ду тешаллаш — хунга зуламаш кхьаьнгаш дола цхьаьнга доакъашт документ. Шахтераша дийцар дIаяьдаьд «Интернресс» яхача польски агентства корреспондента Зыгмуне Дзебенек АПН обозревателе Олег Строганове.

«Хьзарс минуташ яр уж, — аьлар шахтера Якуб Дзорникевича пе Польше юхкалъаьча. — Са 31 шу дьаьнах, сона дагабаIгIаш тIема гитлеровций къеза зуламаш. Цхьаьбакъа бокхалгIар дувцаш хенад сона уж, цулуьш вIаьжа я ну тайпара хIама ая бе- зам бапар са. Чилерча фашистски тIема хунго шиъ гIулакхдаша дагадохийт гитлеровций акха зуламаш».

24 польски шахтер. Уж тIехдиа моралын гIулакхаш доахкани башха - ялка кхалифицеш йолаш бола нах ба. Царех хIара вар Iидс. Болгера, Иттале шахташ йоахача дакъа йоаьшш хинав. Соахха сентябрь бетта Чиле бахьакхбар уж яьшка рула доакха дуйне тIа эттара кIоапрагIа йо. ла хIаттаре хьаьпсча повоотеле зе аьина. Чилийски горнякий леладелдег тIарех хьаьпгал лаьн тIэийпар уж.

Болх дика бора чилийашна. Реакце шийтара экономически заоIоаш тIаьвттаешшехьа я, уж мугIарера нах сабар долаш халкъо хержачча президента Альендес мохк прогресса тIерача пхьаьхь тIа болех хIорбгIолах тIоаттIа дог тайпан бар. Кхыча тайпара хетар шахта администраце цхьаьболча викалошта, цкъаза кегар юкъе болча гIерташ хуьлар уж. ХIаьта хIара лелпа, нагахьа санна болх бара тхона пожкъаре яьше я, новкъостаеп йIалла а дицар», — яхаш дуьл цоайнга юха пIаьбакъача польски шахтераша.

Цхьаьбакъа, кхыметтеа цу тайпарча балха хьалашка а боаррагIа тIа дIаэо бора болх. ГIирс хьаьбе болабечча денз цхьан цераIа тIоаттабелгга. Гуш кулгалца дIаэо лен дар балхан. Горняпки гIулакха тIе хиланза дарадоаьнен шахташ боахача хала кхераш уж тIаргбоннача хьалех цаI долаш санбар долаш бар беррига з. Гучадаьнначух, хунга IаьIалаша тIаьнята хиннча тIема самолето дога а долаш пулемет йийтар ту дани- ка коа болх бен вахлача массеех бIаь сага. Полякех цаI администраторан эдангеха хIиллаоларлаьтар пулемета тIорр детгадеп- нача моттиге Iолийга инженераш Тадеуш Наверач, Станчслав Подеялко, Вейделин Ныц бIаргабIар- га цхина. Ираза царех цхьаьнена а пхьо кхийтта хинчабанар.

Польски технически группа куд- галхоша ца Вальенаре дIайяра лархьар. Намъа болхаш царна чуъежаши тIедал яхьаьи бар фашистски салтий. Дукха ха ялалехьа тIема лагерь а яь дIаоттайир пхьолоах. Юкъе, хIамагача майдина юхье, илларашта мотт- тиг къоастайир гобакъкха массеех мугI бохийташ кIаргхал доа вьнкхьар а теха. Массе метте Iолла тIема посташ, кIорбинерий патрулаш яр кхеста. Цу кIонача салташа, мадарра яьча, сихха хьаьнь тIайийха мундираш йолаш цхьаьбакъа горвааш тIоаттIа кийчбенеп болча кIаьнкаша, событеша сов тIоаттIа дорхьбь хиларах, цхьа бахьан а саг дIа - юха хьаьнен гIар яьнеп моттиг хIлча кхы ха-минут аь боакхаш автомата дека тIа пIепт тоIабора.

Хьежаш багIаш садуза дIаьда денош доазаш бар польски шахтерш. IIкъа лелаурш ялара хьакхайкаьнг, уж берригга а болх бечя моттигера 250 километр гаьха ягIача тIема казармашка дIабугаргIилар. ГамашIйна дика ыттуъ баьлар хIинз а цIинзяна йолча, чилийски режимпарца дипломатический гIулакхаш хоададаьна Польски Халъэа Республика посольстве Сантьяго кабар дIаьзлайта. Ший мехкаюй мукъабаьха цу сахьате чIоагIа оарцагIаьлар посол. Боарам боацаш йокхий халонаш духьаьхьтта хиннэле а, из юхъера а вIаштIеъь дальар.

— Ираза денош дар оаха дальхараш, — хьакхайкаьнгр хунтана карарр баьцьача польски горничаша. Цхьаьбакъа тхона гуш дар цхьа барт болча духьалеп ала Чиле лоаттаъь латтIира. Болхлоцта духьалбоах пулеметаш, самолеташ, хIаьта а Чиле бохьошца мапнар. демократа, законность, сопиальни пийсо оттаяцца къовсам лоаттабе дыкта ба патриоташ.

(Интерпресс—АПН).

Кердадараш

НАБАРА ДЕТЕКТОР

Чехословацки Iкiман Академе физиолого Института болхлоша Ян Буресеи Павел Хирстен дагалаьцаш «Набара детектор» оалаш яр. Сат ах сесина, советаца хана тIаьгIара вакача, аппарато сомаоаяхь из цIьаьхь зов а жижIайт. Керда дагалаьцача цу тIамах шерра пайда эцаргба биIсашца бехкхоаьмбехкхаьлгIеш деш болча наха — электростанцешкарча, медучреждешкарча дежурнеша, биIсанна лелача транспорта водителеша.

ПРОМОКАШКАНА КIАЛЯХАРА НИКЪ

Вай планета тIехе асфальто тIа-тIа духьхIа дIа ме ловш, догIан тIоадал хьежIагIа йолаш лаьттах. Из проблемадыдьадоотна даьхье мара це йой а, къоастарно новкъостан дергда Франклина цIергIйа филадельфийски Институтан гонахьара среда лорддечча Американски Агентстван могабоьча, наькъьашка бехкача кердача «экологически» тIоано. Наькъьашка тIоа биIлярга пайда жIарга-къастта цIий тайпарча бокхка бургIат болча асфальтсбетонах. Мел еса яле а, автомобиль хьаллара кIоачам баллийIаргIа я из, цунах хIиттина кхдаларга кIоачам баллa гIlорlа а я. Цо Iалашдергда кхыметтел тропически догIаш далъхача хана Iаьржа «ухача хIи» наькъьаш лордар.

«ДАИМ ВАХАРА ХЬАКЪЕХЬА»

ЦIи хеза французски кинорежиссер Клод Лемош («Мала са- ги кхаьсгIи хIинз картинагIа со- ветски нага дика воазаш вар) суперфильм дакхха кийчлуш ва— «Даим вахара хьакъехьа». Цо дувцергда ерригга XX-ria бIаьшера чуволаш йолча хьежIагIарча малъха сагаи кхалсагаи кчелех. Даим къе- на волча шин сага приключенеш белгалйойахш хургIа вай бIаьшера лорарIкъаьгIара историческе событеш. Кино Франце дакхха доладелрга. Цул тIехьагIа фильма действи Москвеи Гоноконгеи дIаьзу. Цу кинополотна иъкъьаьгIа къастта эпизодаш Итале, Египте, цхьаьолча яхьиъ африкански механкашка йоахаргIа. XX бIаьшерен тIехьхара итташ шераш тхьакъоаца хана политически прогнозаш хетарашн белгалдаьс безам болаш ба картина хьадерашш. Фильм доакхха балха юкъъоаз воазаш вола 300 гергга актер.

«ТОАМ БЕШ» ЙОЛА СУВЕНИР

Лос-Анжелес яхача американски городерчь сувенирий тижашка йохка яьхьий керда пепельницеш. Уж.: гIалье гломьлейта езаш я. Пальеп чилла Iочухоссча- цца пепельницо, гIалье уъзаш вола сар кхайкаьнга дагадохийташ цца мIнут йоахкх «кхайкаьнга».

АПН.

ШАХМАТАШИ ШАШКАШИ ЕЗАРАШТА

«Сердало» газета дешарашта юкъе шахматаш шашкех дов- заш дукха нах ба. Цудухьа тIа газето хьаййилла керда отдел. Из отдел шахматаши шашкаши еза- рашта хетаяь я.

Оаха каст-каста кепдеттарга сакъердаме шахматин задачаита, этюдаита. Шахматан теорех бола шоай знанеи лаккъе гIертарашта лаьрхIа оаха дувнарга шахмати- пи парте дебютни стаде теоретически вариантех. Хламаш дерга шахматашца дувзадена дIаннача сакъердамеча гIулакхех.

Шахматех довзар эттара хьалха Индера дьаьнад. Цу хана дена шиъ эзар гарга цу дьаьнад. Цхьан паччахьалкхенера шоолагIа- ча, цхьан континентера кхыча континенте даржкад шахматин довзар. Белгалбаьлча болабелар шоай мехка меттех кхыча пач- чахьалкхенашка болча шахматг- степ а цу довзарех къьлста дика кхеташ бола нах.

1851 шера Англе столице, Лолоне, хIитт эттара хьалхара шахматиспий дунен юкъера яхь. Цу яхье хотало яьккхар Германерча шахматиста Андерсен Адольфа. Кизерницца цо довзаяьна шахматин партена яз къьстта чоалхенен сакъердамен хилар бахьан долаш «Даим сий дахха латтарг- дола парти» цIи йIн тIиллар.

Духха цIи хеза шахматистан хьалхIийнаб Россе а, Уж ба А. Д. Петров (1794 — 1867 шш.), Россе шахматни школа лард елла М. И. Чигорин (1850 — 1908 шш.), шахматий гений 1927 шера деч 1935 шу кхачалца, цул тIехьагIа 1937 шера деч ше баллаша — 1946 шерага кхачалца — дунен чемпион хинна Александр Алехин.

Шахмата довзара дунен чемпионат эттара хьалха 1886 шера хилар. Цига хотало а яьккха дунен хьалхара чемпион Австрера Вильгельм Стейниц хилар. Цул тIехьагIа 1894 шера деш 27 шера шахмата довзара дунен чемпион вола хьаверз Германера Эмануил Ласкер. Цунгара дунен чемпион хилара цIи Куберча Хосе-Рауль Капабланка хьаьлк- кхар. ДIаэо 1927 шерага- ра дIаволавенна, 1935 шера денз 1937 шу тIаьхачалца мара, кхъ йоацаш, ше валлалца шах- матех дунен чемпион волаш Алек- саидр Алехин ъьавера. 1935 шера денз 1937 шу тIаьхачалца шах- матех дунен чемпион голландера Макс Эйве хилар.

А. Алехин меначуъа тIехьагIа 1948 шера денз 1972 шу хьатIа- кхачалца шахматех довзара ду- нен чемпионан Советски Союза шахматисташ хилар. Уж ба: М. Ботвинник, В. Смыслов, М. Таль, Т. Петросян, Б. Спасский.

Шахматех довзара дунен эрга- низа чемпионат гIоагIа шера хуьрра. ХIара дукха чемпион вола США-ца Фишерца довза бокъо яккхара яхьаш чакхъоаь дунен дикагIолча шахматисташа юкъе. Из бокъо яккхара тIаьнгIача шера январь бетта шоай подгруп- пашка котало яьккхача бархI шахматисто дIаэо яхь дIаъоьрья. БархIнех лаьтта: Б. Спасский, Т. Петросян, А. Карпов, В. Корчной, Л. Полугаевский Советски Союза шахматисташ ба.

ТОЛАШАГIЙОЛА ХЬАКХАРЧ ЛЕЛАЕР

Толашагlйола хьакхарч лелаер

Малгобекски районе дика, бовзаш я «Кlиказ» колхозе хьакхарч лелаеча Губиева Радимхана цIи. Иштта сий цун дьаьнад. Дахьен дуьхь ше ца кхоеш хьанаре къа- хьегар бахьан долаш. Из гIулакх деш я хьакъехьан цкъаьрг яхкача нана хьакхарчашта. Цун керттера деккар да хIара нана хьакхийтара махулла духха- гIа хурскан хьаьцаш шин беттага кхачалца уж хьалхехьа.

Шийна хьалхашка латтача де- кхарех дика лоарIаю толашагIйола хьакъеторгIа. Уж шера дIаяха- ча хана чухь хIара духххаза яхача нана хьакхийтара пи хьайийай 9 курск, кхы а ужжал хурскан чIаьгIа пхьо цо хIаракегара ер цу чакхдалалехьа.

— Хьара нана - хьакхийтара 16 курск хьамца аьнна гIайса тIаийца шера задани - тIехIхоачашгIара аз, — йоаь Радимхана.

Хьаьта цкъаьра яхкача хIара нана хьакхийтара хIанзле а 7 курск хьайIца яьнна из, шера планагIа 6 курск мара йоацача.

Хьакхарч делаечуьн къьлсташ белгалбаьккхаб правительствена совгIат далардо. Дукха ха йоаьш- нан Губиева Радимхана енна «За трудовую доблесть» яха ме- даль.

М. ДАСКИЕВ.

МУЗЫКА ЕЗАШ ХЬАЛКХЕБАРА

Бокхха терказ тIабохийт Малгобекски районе дешарахошта цIи хеза композиторан дIабовзийтара, пар языкь музыкальни произведенеш хоьш, парех кхеташ дешархой хьалхехбара. Из гIулакх толамша яхкдаьгIа, каст-каста цIи хезача композиторашта хетаяь сайреиаш чакхдоах района культура IIен чу, цколашка.

Майковский Петр Ильича вахар, цун произведенеш хоьшш цу тайпара сайре хилар уъх деношка номер яьнь йолча школа-интернате. Цига дакъа доацаш бар райо- на школашкара 8—10 классашца- ра дешархой, берригга а бIаь со- гIа саг.

Сайре хьайийлар Малгобека номер ткхо йолча юкъерча школа хьехархочо Степанова Светлана Степановне. Цига гулбенош дешарахошта цо дIабар Петр Ильича вахарах, цун балахах. Из е хоьш музыкальни произведени мнита языкь Светлана Степановне дийцаяуь тIехьагIа, пианино тIа по йийца музыкальни произведени лоахар района музыкальни школа- да дешархоша. Шийта саг вар иу школера сайрене дакъа доаьлаш.

Докхха дакъа дьлъар дешар- хошта концерт оттадеп номер ктоь йолча юкъерча школа вохкI- лагIча класса йийгIий группа.

В. БУКИНА,
Малгобекски района культура отдела заведующе дехкарап хIоачашдер.

ЕРРИГСОЮЗНИ СЕМИНАР

Цкъаь кIаргIа болх бер хи- лар Грозне хIинца социальни стра- ховане болхийл Ерригсоюзни, се- минар. Гулбенийарашта цига хезар дукха доклади. лекцеп. Иштта болх бен хилар социальни страхование тайп-тайпарча доахьошта йола комиссеп. Цул тIехьагIа се- минаре дакъа доацаш хIинйарал дIоашIалгIа баха хилар Сунжен-

ски районерча «Ассинский» совхозе, из цIи болча станицерча крисерни заводе. Цига дар доахкаш дийцар иу бохамашкара хьакъе- гIаьнгаш социальни страхования яра тIехьажкаш.

Дакъа лельарашта бокхха пай- да луш хилар из семинаре семи- нар.

М. САЛМАНОВ.

ВОЛЕЙБОЛ

Чихкьаьлнай мацаш чахан кхалпахэй юкъе волейболаех ре- публикански спортконтеста сов- гIаташ дахъяр йола яхьаш.

Сакъердаме хилар мацаша яьхха командашта юкъера Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университе- тен «Труд» обществен командаш дIоашIа доозаш хинна хьалхара 4-финальни вIашагIкхетар. Матча тIехьхарча минуташка мара кхъ- сталгIнаш котьяьжна командаш ца хилар университета студенти команда.

Финальни матче вIашагIкхийтар мацIдаьта институтен университе- тен студенташ. Цу матча хьалха- харча парте совле яьккхар хургIа- бола мехIдалъттахоша. Цхьабакъа- ра 2-мен 3-кIоргIа хIинз дикагIа лайзар университета студенташ. Республикански спортконтеста мацаша яьхха командашта юкъе- ра волейболаех дика совгIат уни- верситетера командаш кхаьчар.

ХIаьта хIалахьаьча командашта юкъе спорткомитета совгIат дьлъ- кхар финале счет 2:1 а болаш «Труд» общества волейболисташ эшаьла спартакоахаша.

С. ПАРЧИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20-гIа декабрь

I ПРОГРАММА

14.25 — Передачай программа. 16.30— «Шун сомий беш». 17.00 — Мехка ху- дожественни музей. «Тропинина му- зей». 17.25 — Дешархошн. «3 мюдер- ард книжкаш». Белий литература худо- жественна 40 шу дь. 18.00 — «Нохч-ГIалгIай гIолла». Информационни про- граммий (урсий, гIалгIай меттаца). 18.25 — Поэзохой Мамакаевех. Хьаьн- довен творчестваца. Атеизм (урсий меттаца). 19.40 — Маликовий лекцеп- университет. Европе кхерзаларна цхьана къьлсерера тIоагIа системе вIашагIйолаяца дIаэла Советски Сою- за Коммунистически партеь а. Советски паччахьалкхен а. Советски политически а. 20.10 — «Сийдаь нисъ» яха художественни фильм. 21.00 — «Хи». Информа- ционни программа. 21.30 — Боаболе те- лекIоаргIа. Юкъера автобоксаца Европагонан хьаьнца лаурелташ вI- стиланаш. 23.05 — Кеседарадош. Пере- дачай программа.

II ПРОГРАММА

19.00 — Дьлъен къонгаш кхебар. 19.10 — Документальни фильм. 19.20 — Пар- тейни программа эттачасташ. Енисей- яшов. 19.35 — Кинокурнал. 19.45 — Спортерча хроника. 19.55 — Шолта. Бе- рашн. 20.50 — Телевизионни фильм.

21-гIа декабрь

I ПРОГРАММА

15.25 — Передачай программа. 15.30— Телевидене Омски студе программа. 16.15 — «Обоженка». Концертанхоша йола передача. 16.45 — Шахматни шко- ла. Лоаза будаятча шахматистех кIаьс. 17.15 — Дешархошта. «Гонаьлъ мел яхьаш дукха ха тоттиган яр». Лермонтова берзалга кIоаьлаш доза книжка. 17.45 — Дешархошта поэ- зийгIа. — Юкъера яхаш (урсий меттаца). 18.25 — Кинокурнал. 18.35 — «Поэт а, гIалгIай а». Информацион программа (урсий, нохчий меттаца). 19.00 — «Социализма дунен». 19.25 — Боаболе телевидени. «Новое- тий» газета пиъ кIиказа хоккех йола дукха халкъоата мехкашца турнир. Со- вятски Союза сборни — Чехословакие сборни. Перепелкин кехдадоаьдар. 22.15— Боаболе телевидени. «Дружба» яхача Концерт. Германски Демократически Республикера доаьзначе. 23.10 — Кеседара- ран. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

19.20 — Хоаваш, реклама. 19.25 — Кинокурнал. 19.35 — Пхьаьн- дотгIий клуб. 20.05 — Мишка, бераш. 20.15 — Берара къегамаца кхедарат дашттен эпизодштен (нохчий меттаца). 20.25 — «Эртара тIехьажа кIор- ехь телевизионни спектакль. I-гIа серя.

РАДИО

20-гIа декабрь

4.30 — Юкъера хьаьзо (гIалгIай мет- таца). 6.45 — Хоаваш. хIоттам. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Ново- гIалгIай лирически кIаьнаш (гIалгIай меттаца). 8.45 — Керттерча информа- ционех. Передача дIаэлу «Знание» обще- ства лектора Тутаева (урсий меттаца). 10.00 — Кхоа тIетье (нохчий меттаца). 10.15—«Пайжмала тIехье мила ю» яха «Знание» обществе лектора Салманов беседа (гIалгIай меттаца). 10.30 — «Пхьаьдо яда» радиоспектакль (нохчий меттаца). 10.45 — «Машарен халкъий лоттарIаеш денишки политикех яха беседа (гIалгIай меттаца). 11.00 — Ко- ла хоаваш (урсий, нохчий, гIалгIай меттаца). 11.05 — «Зарницин» пионе- рашкара а, зе» яха радиожурнал (ур- сий меттаца).

21-гIа декабрь

6.30 — Юкъера тIехье (урсий мет- таца). 6.45 — Хоаваш хIоттам. 7.20 — «Здоровый образ жизни». Инженер- нех» газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — ПоэзохIемечча пеша уларнихаш... Энергетика. Дешта (гIал- гIай меттаца). 8.40 — «Хьо котвалла Iехьа яха Боковна дунцце (гIалгIай меттаца). 10.00 — «Къаьсттий лоаттIех денийчу» яха беседа (нохчий мет- таца). 10.15 — «Пятнистости звездах гола къьлсерах». Экологически беседа (урсий меттаца). 10.30 — «Ма- тематически жьле хотбаьлнарашш- шоаш доза книжкаш» (гIалгIай меттаца). 10.50—Кер- ла хоаваш (урсий, нохчий, гIалгIай меттаца).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолаеп Грозне- хул хуналуш морхаш а йолаш, йоаьчча а йоаьлаш, малгобекхоара секунде 5—9 метр тIоагIа муъ а хьекхаш ха хила а фегара темпера- тура республике гIолла 1—5. Грозне 2—4 градус йIолхал йолаш хила а тарлу. 21-чен 22-чеп де- кабрера 0-градусгара 5 градусгара кIоачаш. 23—25 декабре 5—11 градус йIолхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци .

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехкгочхама секретара—3-34-38; партийни захаран культуран отделий — 3-61-46; промышленности отдела — 3-42-30; юрта болхама отдела — 3-42-28; письмой отделеп бухгалтереп — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет эрадувл шинарен, орен, шоаттен деношна.

С-05306. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Революцие проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 10764.